

Seminārs nozaru ekspertiem
„SOCIĀLO PARTNERU LOMA LATVIJAS KVALIFIKĀCIJU IETVARSTRUKTŪRAS ATTĪSTĪBĀ: PROBLĒMAS UN RISINĀJUMI”
11.05.2012.

Darba grupu diskusiju kopsavilkums

Problēmas	Iespējamie risinājumi	Secinājumi/Tuvākie uzdevumi
<p>Vienotas izpratnes trūkums par EKI/LKI</p> <ul style="list-style-type: none"> • Daudziem nav skaidrs, kāds īsti ir EKI mērķis, kādēļ EKI radīta, kāpēc Latvijā tāda būtu jālieto. • Nav vienotas izpratnes par kvalifikācijām un EKI starp nozares pārstāvjiem, darba ņēmējiem, darba devējiem; EKI/LKI vēl netiek pievērsta īpaša uzmanība. • Citu valstu atšķirīgās pieejas EKI līmeņu interpretācijās rada šaubas par to lietderību. • Darba devējiem interesē cilvēka prasmes un pieredze, nevis iegūtais kvalifikācijas līmenis. 	<ul style="list-style-type: none"> • Plānveidīgi un mērķtiecīgi informēt sabiedrību (ar masu medijiem). • Darba devējus vairāk informēt par EKI/LKI līmeņiem, ne tikai ar līmeņa nosaukumiem, bet izvērstiem aprakstiem. • Valstis EKI līmeņus interpretē dažādi, taču kā pozitīvs piemērs var tikt izmantots Īrijas, Lietuvas, Somijas, Igaunijas modelis. • Sabiedrībā, sevišķi jauniešos, jāveido un jānostiprina vienāda izpratne par ietvarstruktūrām, atsevišķiem termiņiem, LKI līmeņiem. Komunikācijā ar jauniešiem jāizmanto karjeras izaugsmes vai profesionālās izaugsmes terminus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ar LKI palīdzību darba ņēmējs var darba devējam apliecināt savas zināšanas un prasmes kā Latvijā tā ārvalstīs. • NEP-iem jādiskutē par nozaru kartēm, lai domātu par to, kā profesijas pielīdzināt LKI līmeņiem. • Darba devējus plašāk informēt par EKI/LKI līmeņiem.
<p>Neskaidrības par profesionālās kvalifikācijas līmeņiem un to piesaisti EKI/LKI</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pašlaik paralēli pastāvošās 5 un 8 kvalifikācijas līmeņu struktūras. • Arodizglītības, vispārējās vidējās un profesionālās vidējās izglītības atrašanās vienā EKI/LKI līmenī. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pamatizglītību nesadalīt tik ļoti pa LKI līmeņiem, pietiktu, ja tai atvēlētu 1.-2. līmeni. • Pārskatīt arodizglītības, vispārējās vidējās un profesionālās vidējās izglītības atrašanos LKI līmeņos. • Plānveidīgi veikt nozaru izpēti un noteiktos 	<ul style="list-style-type: none"> • Konkrētajām nozarēm ir jānodēfina, ko (kādas kvalifikācijas) tās vēlas saņemt. • Katrai nozarei pašai jāstrukturē savas nozares ietvars – kurā līmenī katrai kvalifikācijai jābūt, tāpēc no sākuma nepieciešama nozares izpēte, tad jānoskaidro profesiju raksturojošās

Problēmas	Iespējamie risinājumi	Secinājumi/Tuvākie uzdevumi
<ul style="list-style-type: none"> Nacionālajā izglītības klasifikācijā 5 gadīgās programmas atbilst EKI/LKI 6 līmenim, kas augstāko izglītību Latvijā nostāda zemākā līmenī nekā citās Eiropas valstīs. Līdz šim arī nav pievērsta uzmanība tam, ka gan bakalaura, gan maģistra grādam mēdz būt vienāds kredītpunktu skaits, kas augstāko izglītību Latvijā nostāda zemākā līmenī nekā citās Eiropas valstīs. Nav izdiskutēts jautājums par profesionālo kvalifikāciju, ne tikai augstākās izglītības grādu, atrašanos EKI/LKI 6.-8. līmeņos. Neskaidrība, vai pēc-vidusskolas iegūtā profesionālā izglītība un profesionālā vidējā izglītība varētu būt dažādos līmeņos. Kā lai klasificē kvalifikācijas līmeni atbilstoši darba sarežģītības pakāpei un citiem kritērijiem? Kādiem (piem., darba organizācija, atbildība, radošums)? LKI neparādās ārpus formālā izglītība, kurā tiek iegūta kvalifikācija, bet neatbilst, piem., vidējās izglītības līmenim. Tiek jaukti termini – profesija, kvalifikācija, amats. Profesiju klasifikators pēc būtības ir nodarbinātības klasifikators. 	<p>termiņos aktualizēt.</p> <ul style="list-style-type: none"> Kvalifikāciju analīzē un līmeņa noteikšanā var palīdzēt darba satura analīze pēc principa: palīgdarbs, izpilddarbs (standarta vai ar radošu risinājumu), darba organizācija (cik liela atbildība ietverta darba pienākumu izpildē). Tālākizglītība atkarībā no apguves un kvalifikācijas līmeņa atbilstoši kursu saturam var attiekties uz jebkuru LKI līmeni. Kvalifikāciju obligāti nesaistīt ar formālo izglītību (piemēram, ārpus formālās izglītības gadījumā), nosakot minimālo vispārējās izglītības zināšanu līmeni (ne vairāk kā divu LKI/EKI līmeņu starpība). AIC varētu dot savu skaidrojumu par profesionālo kvalifikāciju, ne tikai augstākās izglītības grādu, atrašanos EKI 6.-8. līmeņos, tad NEP-i to izrunātu un sniegtu savu atgriezenisko saiti. Izstrādāt konkrētus priekšlikumus MK noteikumu izmaiņām. 	<p>kompetences, tad jānosaka nepieciešamie mācīšanās rezultāti un tikai tad var salīdzināt kvalifikācijas līmeņus.</p> <ul style="list-style-type: none"> NEP-iem jādiskutē par nozaru kartēm, lai domātu par to, kā profesijas pielīdzināt LKI līmeņiem. Precizēt profesiju kartes atbilstoši LKI 8 kvalifikāciju līmeņiem. Jāpilnveido profesiju kartes pēc shēmas esošais-nepieciešamais. Jāatjauno starpnozaru darba grupu. Nozarēs, kurās nav jauno profesiju standartu, kas izstrādāti pēc 2007.gada, balstīties uz citu valstu pieredzi, analizējot kompetences. Gatavot grozījumus MK noteikumos.
<p>Kompetences termina dažādās izpratnes</p> <ul style="list-style-type: none"> Kompetences termina skaidrojuma dažādās izpratnes (piemēram, atbildība par savu darbu, radošums, izpildītāja darbs). Līdzīgu kompetenču formulējumi dažāda līmeņa profesijām. 	<ul style="list-style-type: none"> Plānveidīgi veikt nozaru izpēti un noteiktos termiņos aktualizēt. Līmeņa noteikšanā ņemt vērā kritērijus: palīgdarbs, izpilddarbs, menedžments-vadīšana, kā arī prasmju līmeņus (<i>high skills, semi-skills</i>). 	<ul style="list-style-type: none"> Katrai nozarei pašai jāstrukturē savas nozares ietvars – kurā līmenī katrai kvalifikācijai būt, tāpēc no sākuma nepieciešama nozares izpēte, tad jānoskaidro profesiju kompetences, tad jānosaka nepieciešamie mācīšanās rezultāti

Problēmas	Iespējamie risinājumi	Secinājumi/Tuvākie uzdevumi
<ul style="list-style-type: none"> • Virknei kvalifikāciju ir pretrunīgs prasmju kopums – kaut kas no viena līmeņa, kaut kas no otra – tas sarežģī kvalifikāciju attiecināšanu uz noteiktu līmeni. • Grūtības saprast, kā tieši noteikt un pielīdzināt līmeni zināšanām, prasmēm, kompetencēm, piemēram, ja cilvēks organizē tikai savu darbu. • Neskaidrības, no kura līmeņa var uzskatīt, ka darbinieks var būt vadītājs/ atbildēt par savu darbu/ darīt radošu darbu. • Nav sistēmas, kas noteiktu līmeņu atšķirības, ja vadītājam un padotajam ir vienāds izglītības līmenis. 	<ul style="list-style-type: none"> • Diskutējami ir jautājumi, par radošumu un jauninājumiem darba procesā, veicot izpilddarbu. 	<p>un tikai tad var salīdzināt kvalifikācijas līmeņus.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nozarēs, kurās nav jauno profesiju standartu, balstīties uz profesiju standartiem, kas izstrādāti pēc 2007.gada, vai, ja nav standartu, – uz citu valstu pieredzi, analizējot kompetences.
<p>Neskaidrības par profesiju nosaukumiem dažādos līmeņos</p> <ul style="list-style-type: none"> • Viena nosaukuma profesijas/kvalifikācijas atrašanās dažādos profesionālās kvalifikācijas līmeņos (piemēram, palīgi, speciālisti, vadītāji, grāmatveži, dizaineri). • Ir viens profesijas nosaukums (piemēram, pavārs), bet šo darbu dara dažādas pieredzes darbinieki dažādas sarežģītības pakāpēs, jeb darba tirgū ar vienu kvalifikācijas nosaukumu nonāk cilvēki ar atšķirīgām prasmēm (knaps 4 un izcilnieks). • Ārzemēs nesaprot daudzus mūsu profesiju/kvalifikāciju nosaukumus, t.sk., „speciālistus”. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ieviest korekcijas to kvalifikāciju/profesiju nosaukumos, kuras tiek attiecinātas uz dažādiem līmeņiem (piemēram, grāmatvedis, vecākais grāmatvedis). • Viens un tas pats profesijas nosaukums varētu atrasties dažādos kvalifikācijas līmeņos, piemēram, 2.-3. līmenī, bet līdz ar to varētu veidot jaunus profesiju nosaukumus (piemēram, jaunākais pavārs, vecākais pavārs). • Ir jādomā par jaunu terminu vai jaunvārdu radīšanu. Piemēram, ir izskanējusi doma, ka „vadītājs” nevar būt 5.līmenī. Tādā gadījumā „vadīšana” vietā varētu lietot jēdzienu „pārvaldīšana”. 	<ul style="list-style-type: none"> • Domājot par terminoloģiju, jāņem vērā, kā termini tiks tulkoti (un saprasti) ārzemēs. • Normatīvajos aktos nostiprināt vienotu terminoloģiju.
<p>Neskaidrības par starpnozaru kvalifikācijām</p> <ul style="list-style-type: none"> • Starpnozaru kvalifikācijas un to ievietošana nozaru kvalifikāciju kartēs. • Jomās, kurās ir daudz profesiju (piemērs no 	<ul style="list-style-type: none"> • Starpnozaru kvalifikācijas varētu būt iekļautas abās kartēs ar atsauci uz otru karti, kurā tā atrodama, turklāt, orientējoties pēc tās galvenās 	<ul style="list-style-type: none"> • Jāpārrunā NEP-os vienlaikus ar Profesiju kartes precizēšanu.

Problēmas	Iespējamie risinājumi	Secinājumi/Tuvākie uzdevumi
<p>enerģētikas nozares – saraksts ar 100 profesijām), ir vēl daudz starpnozarju profesiju.</p>	<p>pazīmes.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gadījumos, kad ir daudz starpnozarju profesiju, bet nav pamatprofesiju, nozare varētu nodefinēt pamatprofesijas, un pārējās tiktu definētas kā specializācija. 	
<p>Mehānismu trūkums elastīgākai pārejai no viena izglītības veida uz citu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ja skolēns nepabeidz vidusskolu, resp., nenokārto eksāmenus, viņam nav iespējams pāriet uz profesionālo skolu, savukārt eksāmenu sertifikāti ir derīgi tikai kopā ar diplomu. • Lai pārietu no koledžas uz augstskolu, kredītpunktus pārskaita tikai tajos gadījumos, kad koledžai ar augstskolu par to ir līgums, bet pārējos gadījumos – jāpārmācās. 	<ul style="list-style-type: none"> • Būtu vajadzīgs kāds dokuments, kas labāk atspoguļotu iegūto izglītības līmeni un dotu tiesības mācīties tālāk, jo pašlaik iegūtā liecība to nedod. • Izmantot profesionālajā un vispārējā izglītībā tādu pašu modeli kā augstākās izglītības dokumentiem – diploma pielikumu, kurā aprakstītu LKI līmeni ar LKI skaidrojumu. • Izglītības dokumentos ienest papildus ierakstu, kas atšifrētu reāli iegūto zināšanu, prasmju un kompetenču līmeni, piemēram, rekomendējoši – studijas maģistratūrā, kas liktu jauniešiem sasparoties. • Veidot elastīgāku sistēmu (kas samazinātu audzēkņu atbiruma īpatsvaru) – profesionālās skolās pēc vispārējo priekšmetu eksāmenu nokārtošanas jābūt iespējai stāties augstskolā (ja nav nokārtoti kvalifikācijas eksāmeni), un otrādi – ir jādod iespēja iegūt kvalifikāciju (attiecīga līmeņa), arī tad, ja nav nokārtoti vidusskolas vispārējo priekšmetu eksāmeni. • Jāattīsta moduļu sistēma, kas dotu iespēju nokārtot trūkstošos pārbaudījumus u.tml. • Būtiski nākotnē attīstīt koledžas līmeņa izglītību, jo tā ir orientēta uz darba tirgu. • Jāpilnveido pāreja no koledžas uz augstskolu. 	<ul style="list-style-type: none"> • EKI līmeņu ierakstu izglītības dokumentos sākumā bija plānots uzsākt 2012.gadā. Tagad to ir paredzēts ieviest 2013.-2015. • Vispirms konceptuāli jāvienojas, tad var mainīt izglītības dokumentus. • Kredītpunktu pārnese jāparedz normatīvajos aktos.

Problēmas	Iespējamie risinājumi	Secinājumi/Tuvākie uzdevumi
	<ul style="list-style-type: none"> Mācību programmām jābūt saskaņotām, lai varētu turpināt mācīties citā izglītības iestādē, piemēram, lai, no koledžas līmeņa ejot uz augstāko izglītību, varētu ieskaitīt konkrētus priekšmetus. Nepieciešams attīstīt kredītpunktu pārnesi. 	
Nepietiekama profesionālās izglītības kvalitāte	<ul style="list-style-type: none"> Mācībspēkam – pasniedzējam vajadzētu katru gadu nostrādāt kādu laika posmu konkrētās nozares uzņēmumā. 	<ul style="list-style-type: none"> Šobrīd tiek īstenots ESF projekts profesionālās izglītības skolotāju un prakses vadītāju kompetences paaugstināšanai
<p>Mehānisma trūkums paaugstinātas kvalifikācijas atspoguļošanai</p> <ul style="list-style-type: none"> Kategoriju trūkums daudzās profesijās, kas var labi atspoguļot strādājošā paaugstināto kvalifikāciju. 	<ul style="list-style-type: none"> Nozares ietvaros varētu būt eksāmeni, kas būtu jānokārto, lai apstiprinātu augstāku līmeni, piem., līdzīgi kā juristiem, kas kārto eksāmenu, lai varētu strādāt par advokātiem. Pēc izglītības iestādes beigšanas absolventam piešķirt vienu kvalifikācijas līmeni, bet pēc laika attiecīgā nozare var izvērtēt viņa kvalifikāciju un piešķirt augstāku līmeni. Kā kritērijs var būt spēja patstāvīgi organizēt darbu. Tas ļautu ar laiku iegūt papildus kvalifikācijas. Izmantot moduļu apmācības sistēmu, kas ļautu piemācīties klāt kādas konkrētas zināšanas, prasmes utt., tādējādi celt savu kvalifikācijas līmeni. Gadījumos, kad ir iespējamas dažādas kvalifikācijas līmeņu gradācijas viena LKI līmeņa ietvaros (piem., metināšanā, vai apdares darbos), nozares var izstrādāt papildus „kategoriju sistēmu”. 	<ul style="list-style-type: none"> Nepieciešams sākotnējās kvalifikācijas iegūšanai tērēt pēc iespējas mazāk laika, apgūstot nozares pamatus. Nepieciešams attīstīt moduļveida izglītību. Jāpārrunā NEP-os vienlaikus ar Profesiju kartes precizēšanu
Neskaidrības par nozaru lomu kvalifikāciju piešķiršanā	<ul style="list-style-type: none"> Darba devēju (NEP deleģētu pārstāvju) obligāta 	<ul style="list-style-type: none"> Jāveido sistēma, kurā skola māca, bet

Problēmas	Iespējamie risinājumi	Secinājumi/Tuvākie uzdevumi
<ul style="list-style-type: none"> Pagaidām nav skaidras robežšķirtnes, cik daudz paaugstinātas kvalifikācijas piešķiršanā var iesaistīties nozares. 	<p>dalība kvalifikācijas eksāmenos, jo, lai paaugstinātu profesionālās izglītības kvalitāti, ārējai institūcijai ir jāvērtē un jāpiešķir kvalifikācija.</p> <ul style="list-style-type: none"> Tālākizglītības kursiem jābūt tikai ar mērķi iegūt kvalifikāciju, un tie nevar noslēgties ar kvalifikācijas apliecinājumu, kas nav pārbaudīts. Kursi, kuri nebeidzas ar nozares pārbaudījumu, nav nepieciešami. Jārisina problēma, ka darba devēji bieži pieņem darbā cilvēkus ar pavisam citu izglītību/ profesionālo kvalifikāciju (un piešķir „atbilstošu” atalgojumu – darba likumdošanas jautājums, kas paredz iespēju ieņemt amatu tikai ar atbilstošu kvalifikāciju). Ja darba devēji ņemtu darbā cilvēkus ar atbilstošu kvalifikāciju, tas celtu gan darba kvalitāti, gan arī cilvēks ies mācīties konkrēto profesiju, jo zinās, ka šajā profesijā arī varēs strādāt. 	<p>kvalifikāciju piešķir nozare.</p> <ul style="list-style-type: none"> Visās nozarēs kvalifikācijas novērtēšanai un piešķiršanai ir jānotiek pēc vienotiem principiem – t.sk. ārpus formālā ceļā iegūtajai (jāsaista ar moduļveida izglītību).
<p>Neelastīgi profesiju standarti</p> <ul style="list-style-type: none"> Neelastīga profesiju standartu izstrādes sistēma un ilgs jaunu profesiju standartu (vai izmaiņu) saskaņošanas laiks. Vecie profesiju standarti neatbilst mūsdienu darba tirgus prasībām, daudzās profesijās ir ienākušas jaunas prasības, piemēram, vadītāja spējas. 	<ul style="list-style-type: none"> Jāsaīsina profesiju standartu apstiprināšanas laiks, Ministru kabineta līmenī atstājot apstiprināšanai 80% obligātā, vispārīgā satura, bet 20% atstāt kā standarta mainīgo daļu, kuru var apstiprināt Nozaru ekspertu padome vai PINTSA. Nozarēs noskaidrot mūsdienu darba tirgum atbilstošās prasības prasmēm, iemaņām, balstīties uz jaunajiem profesiju standartiem. 	<ul style="list-style-type: none"> Profesiju standarti jāsaista ar moduļveida izglītības ieviešanu.

EKI/LKI līmeņi

1	2	3	4	5	6	7	8
---	---	---	---	---	---	---	---

Profesionālās kvalifikācijas līmeņi

1	2	3	4	5
Vienkāršs izpilddarbs	Darba organizācija/ Radošs darbs			Zinātne / pētniecība
	(Tehniķi)		(Speciālisti)	
Izpilddarbs				